

Editorial

V první stati srpnového čísla *Sociologického časopisu* se Zdeněk R. Nešpor věnuje vývoji sociologického bádání o náboženství v českých zemích let 1948–1989. Autor rozlišuje tři fáze oddělené roky 1960 a 1969. Vyzdvihuje slibné důsledky částečné politické liberalizace v druhé fázi, tj. v 60. letech, která se projevila zapojením české sociologie náboženství do mezinárodních výzkumů, pokusy marxistů o dialog s křesťanskými autory a v neposlední řadě také účastí sociologů náboženství na řízení státní náboženské politiky. K tzv. „vědeckému ateismu“ normalizačního období je autor právem značně kritický, avšak připomíná zajímavé výsledky, které tehdy vznikly mezi proskribovanými autory sociologického a sociálně teologického zaměření nebo v exilu.

Aktuálnímu tématu počtu dětí v českých rodinách v současnosti i v nejbližších letech se věnují první dva články otištěné v rubrice „Ze sociologických výzkumů“. Ladislav Rabušic a Beatrice-Elena Chromková Manea ve své analýze faktorů jednodětnosti formulují odhad, podle kterého bude mít právě jedno dítě až čtvrtina žen, jejichž reprodukční období skončí v příštích dvou dekadách. Dvojice autorů na českých datech potvrzuje působení některých obvykle v literatuře uváděných faktorů, které jednodětnost podporují (jedináčkovství matky) nebo naopak oslabují (bydliště v malé obci). Zajímavé je, že působení jiných faktorů potvrzeno nebylo – např. vyšší vzdělání neznamená častější přání mít pouze jedno dítě a naopak přínaléžitost k církvi šanci mít pouze jedno dítě nesnižuje.

Studie *Anny Šťastné* se zaměřuje na determinanty rozhodování žen o druhém dítěti. Jak autorka připomíná, dvoudětná rodina je stále v české společnosti nejpopulárnějším ideálem rodiny, avšak odkládání prvního porodu do vyššího věku matek vede k otázce, zda se v řadě případů druhý porod ještě vůbec uskuteční. Příspěvek ukazuje, že rozhodnutí mít druhé dítě je ovlivňováno u různých žen nestejnými hodnotami a preferencemi lišícími se mimo jiné podle počtu dětí, věku, vzdělání a partnerského statusu. Kupříkladu ženy se základním a středoškolským vzděláním přikládají větší váhu svému finančnímu zajištění a bytové situaci než vysokoškolačky a studentky.

Příspěvek *Zdeňka Uherka*, založený na kvalitativním empirickém šetření (migračních biografiích), se zabývá migracemi slovenských Romů do České republiky a dalších zemí EU. Autor ukazuje, že neukončené řetězové migrace slovenských Romů na české území probíhající po roce 1945 vytvořily příbuzenské transnacionální migrační sítě, které umožňují flexibilní obousměrnou migraci. Podobný charakter mají i migrace slovenských Romů do jiných zemí EU. Uherek rovněž zjišťuje, že migrační strategie se liší podle místa původu a většina Romů nepovažuje svou migraci ze Slovenska za trvalou.

Při příležitosti 100. výročí narození a 30. výročí úmrtí mimořádného českého filozofa, humanitního vzdělance a disidenta Jana Patočky otiskujeme esej *Ilji*

Šrubaře, v němž jsou představeny základní motivy Patočkovy politické a sociální filozofie. Autor se zaměřuje zejména na známou Patočkovu koncepci tří existenčních pohybů a na vymezení historického období jako epochy odlišující se od prehistorie přítomností kritického a ke kladení otázek stále připraveného postoje. Šrubařův text pregnančně ukazuje, že Patočkovy myšlení může být vydatným zdrojem inspirace také pro sociologicky orientované čtenáře a čtenářky.

V druhém příspěvku rubriky „Eseje“ se Karel B. Müller zamýšlí s odvolávkami na teorii reflexivní modernizace a teorii utváření identity Erika Eriksona nad možnostmi vzniku evropské identity. Připomíná, že budování národních identit se v minulosti zpravidla opíralo o negativní obrazy druhých, a doporučuje, aby Evropané dneška kultivovali pocity vzájemné blízkosti a sounáležitosti a k tomuto účelu vybudovali fungující celoevropskou občanskou společnost. Jen tak je podle Müllera možné, aby si Evropa uchovala svůj hospodářský blahobyt, kulturní rozmanitost a politické svobody.

Následující dvě rubriky v tomto čísle připomínají životní jubileum významného českého sociologa Pavla Machonina. V duchu zásady, že dispute s názory druhých je ve vědeckém prostředí především projevem jejich uznání, se *Johann P. Arnason* ve své recenzi stati kriticky zamýšlí nad zatím poslední Machoninovou knihou *Česká společnost a sociologické poznání*. Polemizuje v ní s některými pojmy, které jsou příznačné pro Machoninovy analýzy naší nedávné minulosti i současnosti, jako třeba s jeho konceptem „státního socialismu“, a s celkovým poznávacím přístupem, pro nějž Machonin používá označení „společenskovední realismus“. Zatímco tedy Arnason vzdává Machoninovi hold veskrze polemicky, dlouholetí jubilantovi spolupracovníci *Miloslav Petrusek* a *Milan Tuček* tak činí formou laudatia, které přináší rubrika „Jubileum“.

Text *Jiřího Musila* otištěný v rubrice „Symposium“ se vrací k letošnímu dvojitému patočkovskému výročí. I tentokrát byl pro vyjádření hlubokého obdivu k autorovi, který je předmětem jeho úvah, zvolen polemický tón. Musil si všímá dvou sociologickým zájmům značně blízkých stránek Patočkova myšlení: pesimistického pohledu na vnitřní situaci Evropy i nezadržitelný úpadek jejího postavení ve světě a kritických názorů na Čechy a českou mentalitu, kulturu i politiku.

Mezi ostatními texty by neměla zůstat opomenuta dvě ohlédnutí *Miloslava Petruska* za již nežijícími význačnými intelektuálními postavami. Nedávno zesnulý americký filozof Richard Rorty je dalším z myslitelů širokého záběru, jehož význam pro sociologické poznání je značný, ale teprve musí být náležitě doceněn. Svého druhu nekrologem je také Petruskova recenze na bohužel již poslední knihu polské socioložky-emigrantky v Británii Marie Hirszowicz.

Marek Skovajsa

Výzva

k předkládání abstraktů článků do monotematického čísla SČ

Instituce genderu a gender institucí

Editorky: Prof. Dr. Phil. Gerlinda Šmausová, Priv.-Doz., Katedra Sociologie a andragogiky
FF UP, Olomouc
PhDr. Iva Šmídová, Ph.D., FSS MU, Brno

Koncepce: Monotematické číslo věnované kategorii genderu chce přispět k tomu, aby se gender stal *systematickou* součástí sociologického diskurzu. Autorkám a autorům se otevírá možnost výsledky svých studií k genderovým otázkám prezentovat nejen „insiderům/kám“, ale širšímu čtenářskému okruhu. Připravované číslo chce překonat určitou roztržitost českého genderového diskurzu a prezentovat *dosažený stav teoretické reflexe* jak ve své diverzitě, tak v rámci genderové sítě (network).

Tematická struktura příspěvků: Příspěvky se mají obsahově zabývat jedním nebo oběma navrženými tématy: **1. institucemi genderu:** reprodukci a proměnami genderových nerovností, genderových vztahů a genderových identit ad. „Instituce genderu“ navozují odpovědi na otázky konceptualizace genderu jako analytické kategorie a na společenské mechanismy konstrukce/reprodukce genderových rolí a identit. Nebo **2. genderem institucí:** genderovaností sociálních institucí a prostorů, normativními genderovými institucemi, proměnami genderovanosti pracovního trhu, feministickou kritikou normativní (androcentrické) vědy. „Gender institucí“ představuje uchopení různých genderovaných „prostředí“ jakožto symbolické roviny „genderovaného univerza“ podle Sandry Hardingové.

Číslem chtějí editorky poukázat na provázanost obou konceptů ve společenském životě i ve vědecké praxi, a to jak formou teoretických studií, tak empirických výzkumů.

Postup: Abstrakt zamýšleného textu k publikaci v tomto monotematickém čísle zasílejte na všechny tři níže uvedené emailové adresy. Rozsah je omezen na maximálně 3600 znaků, včetně mezer. Forma abstraktu není předepsána, musí však z něj být zjevné, kterou konceptuální linii článek obsahově pokrývá, jaké otázky autor/ka formuluje a jaké analytické postupy budou/ byly použity.

Abstrakty budou posouzeny editorkami monotematického čísla a šéfredaktorem českého vydání SČ, kteří si vyhrazují právo své rozhodnutí autorům a autorkám nezdůvodňovat. Informaci o vybraných abstraktech obdržíte e-mailem do 20. listopadu 2007. Termínem pro odevzdání vlastních článků je již 31. březen 2008, monotematické číslo je plánováno na rok 2009. Všechny nabídnuté příspěvky projdou standardním recenzním řízením.

Abstrakty přijímáme do 31. října 2007 na e-mailových adresách: smausova@fss.muni.cz, krizala@fss.muni.cz, sreview@soc.cas.cz.

Výzva

k předkládání abstraktů článků do monotematického čísla SČ

Soukromé je veřejné: gender, péče a veřejnost

Editorka: Mgr. Alena Křížková, Ph.D., Sociologický ústav AV ČR, v.v.i., Praha

Navrhované monotematické číslo *Sociologického časopisu* bude zaměřeno na propojení soukromé a veřejné sféry v každodenním životě aktérů a akterek současné společnosti. Genderově nerovná dělba práce mezi placenou „produktivní“ prací a neplacenou „reproduktivní“ péčí je jedním z klíčových aspektů nerovného postavení žen a mužů v současných společnostech.

Projekt monotematického čísla vychází z poznání, že česká společnost, která se hlásí k demokratickým principům a rovnosti bez ohledu na sociální kategorii či status a kde naprostá většina žen a mužů je ekonomicky aktivní, stále implicitně znemožňuje ženám svobodné rozhodnutí o jejich životní dráze, znevýhodňuje je ve veřejné sféře práce (diskriminace v přístupu k pozicím v zaměstnání, v zacházení i finančním ohodnocení v práci) a vyžaduje po nich práci a péči v domácnosti vykonávanou zdarma. Monotematické číslo se bude z genderové perspektivy zabývat dopadem placené práce a organizace trhu práce a jeho změn v české společnosti na různé formy organizace soukromého života a na organizaci péče, zapojení mužů do péče, neplacenou práci v domácnosti, proměny forem soukromého života a realizaci netradičních forem soužití. Půjde o to ukázat jednak diskurzy a jednak praktiky práce a rodinného či partnerského života a jejich kombinace i jednotlivých mužských či ženských rolí v současné společnosti. Očekáváme, že publikované stati nastartují debatu o vztazích mezi veřejnou a soukromou sférou v kontextu české společnosti, která u nás na rozdíl od dalších evropských společností dosud neprobíhá, a vytvoří tak prostor i pro prohloubení zkoumání této oblasti v rámci české sociologie.

Navrhované stati by se měly zabývat jedním či více z těchto témat:

- Realizace netradičních forem soužití
- Dělba rolí v partnerství
- Diskurzy rodiny a soukromého života
- Kombinace práce a soukromého života
- Ideologie péče a organizace placené a neplacené práce
- Konstrukce vztahu soukromé a veřejné sféry

Zájemci a zájemkyně o publikování v tomto monotematickém čísle mohou zasílat na obě níže uvedené e-mailové adresy abstrakt zamýšleného článku o rozsahu maximálně 3600 znaků, včetně mezer. Z abstraktu musí být patrné, co je předmětem výzkumu a/nebo teoretické argumentace, jaké výzkumné problémy nebo hypotézy autor/ka formuluje a jaké metody budou použity.

Došlé abstrakty budou posouzeny editorkou monočísla a šéfredaktorem českého vydání SČ, kteří si vyhrazují právo své rozhodnutí autorům nezdůvodňovat. Vybraní autoři budou osloveni e-mailem do 20. 11. 2007. Termínem pro odevzdání vlastních článků je 31. 3. 2008, vydání monotematického čísla se plánuje na rok 2009. Všechny nabídnuté příspěvky projdou standardním recenzním řízením.

E-mailové adresy pro zasílání abstraktů: alena.krizkova@soc.cas.cz, sreview@soc.cas.cz

Termín nabídek abstraktů: **31. 10. 2007**